

Hoewel dit werk hoogstens als „paramédical” mag worden beschouwd, is het voor den medicus historicus zeker niet overbodig. Het parallellisme tusschen de magie en de denkbeelden en uitingen der primitieve en volksgeneeskunst is te duidelijk, dan dat de kennis van de geheime wetenschap der oudheid geheel mag worden verwaarloosd.

M. A. VAN ANDEL.

FRITZ FERCHL, *Apotheker-, Lehr- und Gehilfenbriefe aus drei Jahrhunderten* mit 20 Abbildungen und einem farbigen Umschlagbild. 48 bldz.

HERMANN PETERS, *Aus der Geschichte der Pflanzenwelt in Wort und Bild*. 176 bldz.

Dr. J. A. HÄFLIGER, F. A. FLÜCKIGER als *Pharmaziehistoriker* mit 9 Abbildungen, 20 bldz.

Veröffentlichungen der Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie.

De „Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie” bereidde haar leden een uiterst welkome verrassing door de toezending, achtereenvolgens in den loop van dit jaar, van deze drie bijdragen. In aantrekkelijk gewaad gestoken, op kunstdrukpapier in royaal formaat uitgevoerd, bevatten deze monographieën op historisch-pharmaceutisch terrein belangrijke gegevens naast duidelijk bronnenaanwijzingen, verlucht door tal van fraaie illustraties, waarvan enkele in kleuren werden uitgevoerd.

Het mag als bekend verondersteld worden, hoe in vroeger jaren de apothekersopleiding een gansch andere was dan die van heden. Maar ook, welk een onderscheid in de rangen van het personeel, reeds naar het uiterlijk. De leerling van toen, die slechts met „Ihr” werd toegesproken, bezat in tegenstelling met den gezelschapsgenoot, noch zilveren lepel; ongepoederd moest hij gaan en mocht bij boodschappen in de stad zijn werkschort niet afleggen — stampen en snijden behoorde tot zijn taak. Na vijfjarigen leertijd veranderde dit alles; hij werd als „Herr” en met „Sie” toegesproken, hij mocht zich het haar poederen, stok en degen dragen. Als gezelschapsgenoot kleedde hij zich in rok, van blinkende knopen voorzien, met lang vest en kniebroek, in helle kleuren. Maar zijn grootste trots was zijn leerbrief — lang gekoesterde wensch — op perkament in het sierlijkste krullenschrift geschreven, door den meester „mit aigner Hand” ondertekend en gezegeld, vaak ook door den stadsgeneesheer of den raad der stad bevestigd. En met deze kostbare oorkonde in den zak, trekt de jonge gezelschapsgenoot de wereld in, vaak van stad tot stad, van de eene apotheek naar de andere. Gelukkig zijn ons vele dier kostelijke stukken bewaard gebleven, versierd als zij zijn met bloemen en vogels, ranken en ornamenten, met bijbel- en zegenspreuken, afbeeldingen van schutsheiligen en wapenschilden. Hiernaast vindt men in dit aantrekkelijk werkje ook melding gemaakt van getuigschriften na werkzaamheid als bediende — uit veler verzamelingen zijn in totaal een honderdtal bijeen gebracht; dat vele in het Latijn zijn gesteld is begrijpelijk.

Tegenover HERMANN PETERS, den verdienstelijken historicus-pharmaceut, vermaard door zijn „Aus pharmazeutischer Vorzeit“, die op 9 Mei 1920 in den ouderdom van 72 jaren overleed, terneder-geslagen door het vreeselijke gebeuren van den wereldoorlog, werd een eereschuld ingelost door de uitgave van zijn posthuum werk „Aus der Geschichte der Pflanzenwelt in Wort und Bild“. Een schat van gegevens, ook betreffende het geneeskruid, vindt men hier bijeen; zoowel de plantlore als de dichtkunst en de mythologie dragen het hare bij om dit boekwerk tot een vreugde voor velen te maken. Om slechts enkele te noemen der behandelde — men zou haast in verband met den dichterlijken vorm: bezongen planten willen schrijven: de hyacinth, herfsttijloos, lelie, alruin, papaver, laurier, eik, de den, de cypres — en nog tal van andere, genoeg om door de lezing onder bekoring te geraken van dit rijk gedocumenteerde aantrekkelijke werk.

Als „Dritte im Bunde“ verscheen een nummer „dem Andenken FRIEDRICH AUGUST FLÜCKIGER's, des Altmeisters der Geschichte der Pharmazie, gewidmet“. Naar aanleiding der herdenking van diens roosten geboortedag — een daad van piëteit tegenover den vermaarden natuurvorscher, schrijver van het in 1867 verschenen classieke werk: *Pharmakognosie des Pflanzenreiches*, dat reeds spoedig werd gevolgd door de in samenwerking met HANBURY geschreven: *Pharmacographia, a history of the principle drugs of vegetable origin*. Noemen wij verder uit zijn vele biographiëen die, betreffende onzen landgenoot, dr. J. E. DE VRIJ, den bekenden kinoloog, in de *Gallerie hervorragender Therapeutiker und Pharmakognosten*.

De hier genoemde geschriften vormen slechts den aanvang van een naar wij hopen lange reeks en zijn een schoone belofte voor de toekomst. Voor den belangstellende, waartoe menig historielievend medicus zal behooren, is ook elk afzonderlijk nummer voor luttelen prijs verkrijgbaar.

HK. COHEN.

PAUL ERNST. *Wurzeln der Medizin*. Festrede zur Jahresfeier der Akademie der Wissenschaften am 10 Juni 1928. Berlin und Leipzig 1928. WALTER DE GRUYTER en Co. — Prijs mrk. 1.50.

De feestredenaar der Heidelbergsche academie der wetenschappen heeft vermoedelijk voor deze aangelegenheid zijn geestelijke garderobe eens nagekeken, zijn historisch jasje, hoewel verouderd en gerafeld, aangetrokken en is daarna de wildernis der historie binnengetroden en verdwaald. Wat hij onder „Wurzeln“ verstaat is geheel wat anders, dan wat de gangbare meening op dit gebied verkondigt. De eerste wortel dan, om bij 's redenaars nomenclatuur te blijven, is EMPEDOCLES, de tweede DEMOCRITES; de derde wordt samengeseld uit geesten, demonen en krachten, terwijl de vierde door de anatomie gevormd wordt.

Ieder hoofdstuk is een soort van verkorte geschiedenis, waarin rijp en groen dooreen gemengd zijn, terwijl de schrijver